

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-23>

Волошина Катерина, аспірантка кафедри ТІМ НАОМА, Київ, Україна
(науковий керівник: доктор мистецтвознавства, доцент кафедри
ТІМ І. Павельчук)

БІЛОГОРОДСЬКІ ПЛЕНЕРИ ВАСИЛЯ ЧЕГОДАРА

Ключові слова: Василь Чегодар, український живопис, Білогородка, краєвид, натюрморт.

Voloshyna Kateryna, Postgraduate student, National Academy of Fine Arts and Architecture. Department of theory and history of art. (Academic mentor: Ivanna Pavelchuk. Doctor of Art History, Associate Professor Kyiv. Ukraine)

BILOGORODSKY PLEIN-AIR PAINTINGS OF VASYL CHEGODAR

Abstract. Vasyl Chegodar (1918–1989) is an outstanding Ukrainian artist of the second half of the 20th century, who worked mainly in the genres of landscape and still life. During his lifetime, experts positioned him as a master of the Kyiv landscape. The artist systematically dedicated his time to plein-air paintings in the village of Bilogorodka (Kyiv region), this little-known fact lasted for a quarter of a century (1963–1989). The village of Bilogorodka became a place for artistic experiments in the genres of landscape and still life.

Key words: Vasyl Chegodar, Ukrainian painting, village of Bilogorodka, landscape, still life.

Василь Чегодар (1918–1989) – видатний український художник другої половини ХХ ст., який працював переважно у жанрах пейзажу та натюрморту. За життя фахівці позиціонували його як майстра київського краєвиду. Разом з цим менш відомим фактом у творчій біографії митця залишаються його систематичні пленерні практики в селищі Білогородка (Київської обл.), що тривали протягом чверті століття (1963–1989).

С. Білогородка стало місцем для втілення мистецьких експериментів. Воно виконувало у творчості митця таку саму роль, як, наприклад, вілла «Ле Боске» для П'єра Боннара, садиба Живерні для Клода Моне або село Дешки (Київська обл.) для Василя Забашти. Замість майстерня стала осередком усамітнення та затишку, місцем «втечі» від міського шуму до багатства барвистої української природи. Тут були створені сотні пейзажів і натюрмортів, які варті спеціальної дослідницької уваги.

В. Чегодар вибрав для роботи Білогородку з кількох причин. Перш за все увагу привернуло географічне розташування на високому пагорбі,

що давало переваги для створення широких пейзажних панорам. Другим фактором стала стародавня історія місцевості. В. Чегодар добре знав, що Білогородка (Білгород-Київський) за часів Київської Русі була одним з фортифікаційних комплексів при захисті столиці від нападу кочовиків. Тут же розташовувався палац київських князів, два храми, рештки яких на початку ХХ ст. знайшов В. Хвойка. Протягом 1960–1980-х рр. художник винаймав тут кілька хат, одна з яких розташовувалася безпосередньо біля колишньої літньої резиденції київських князів. Усвідомлення унікальності цього стародавнього поселення живило уяву майстра, надихало та налаштовувало на творчу роботу.

Серед білогородських пейзажів можна виокремити три групи. До першої належать роботи з панорамами («Поле. Київщина», 1977 р., «Ірпінські далі», 1974 р., «Ірпінські далі», 1980-ті рр.), до другої – річкові пейзажі з зображенням Ірпеня («Літній день на р. Ірпінь», 1975 р., серія етюдів «Річка Ірпінь», 1970-ті рр., «Вечір на річці Ірпінь», 1982 р.), третя група представлена камерними сільськими краєвидами білогородської весни («Наша дача на вулиці Шкільній», 1970-ті рр., «Весна в Білогородці», 1980 р., «Село Білогородка. Бузок квітне», 1982 р., «Хата баби Ксенії», 1982 р.). Якщо у 1970-х рр. В. Чегодар захоплювався переважно «далями» та річковими мотивами, то у 1980-х фокус уваги припадав на мальовничі хати в оточенні весняних квітучих дерев.

З появою можливості вільно працювати на відкритому просторі майстер став приділяти більше уваги й пленерним практикам у галузі натюрморту. У постановках В. Чегодара брали участь не тільки окремі предмети (квіти у вазах, фрукти на столі тощо), але й живі рослини – кущі квітучого бузку, півонії, вишні, які часто виконували роль тла («Натюрморт із полуницею», 1977, «Літо», 1980, «Сон трава», 1981, «Літній натюрморт», 1989). Для натюрмортів, написаних на пленері, важливим фактором було й денне сонячне освітлення, яке потребувало майстерності у передачі живописних нюансів.

Особливе значення у житті В. Чегодара білогородська майстерня отримала у 1980-ті рр., коли на шостому десятку художник був змушений відмовитися від далеких і виснажливих поїздок (Крим, Седнів тощо). Відмова від мандрівок вивільняла дорогоцінний час, який В. Чегодар витрачав на роботу з живописними тонкощами замість пересувань містами. Працювати у Білогородці було технічно легко. Натюрморти створювалися прямо у дворі, пейзажі – неподалік від хати.

Вищезазначене свідчить про те, що Білогородка мала у житті та творчості В. Чегодара непересічне значення. Поряд з київськими, кримськими та седнівськими пейзажами білогородські краєвиди посідають окреме, вагоме місце у творчій спадщині майстра. У галузі натюрморту завдяки можливості працювати в замиській майстерні художник зумів відшукати оригінальні образно-пластичні та композиційні рішення.